

Yaratılışın işaret fişekleri: İbda' ve inşa'

Mersin'den Muzaffer Durak: "İbda-ihтира-inşa ne demektir?"

İKİ İŞARET FİŞEĞİ

Bu kavramlar, hilkat mu'cizesinin iki işaret fişegidir:

- 1- İhtira ve ibda'
- 2- İnşa, terkip ve san'at

Bediüzzaman müşahede ettiği hilkat sahifelerini bu iki tür kavramla güncelliyor, gündemimize getiriyor.

1- İHTİRA VE İBDA' MU'CİZESİ

Bunlardan ilki olan ihtira' ve ibda, hiçten ve yoktan vücut vermeyi anlatıyor. Cenâb-ı Hak dilerse yarattığı eşyaya hiçten ve yoktan vücut elbisesi giydirebilir. Ve yine dilerse bu vücut elbisesine lâzım olan her şeyi de yine hiçten ve yoktan icat edip eline veriyor.¹

İhtira', daha önce hiç olmayan bir şeyi ilk olarak, yeni ve benzeri olmadan icad etmek demektir. İbda' kavramı da ihtirayı tanımlıyor. İbda', bir şeyin âletsiz, edevatsız, araçsız, gerecsiz, maddesiz, zamansız, mekânsız, örneksiz, benzersiz, misilsiz, numunesiz yaratılması demektir ki, Allah'a ait bir tasarrufu ifade ediyor. Risale-i Nur'da hilkat mu'cizesi anlatılırken başvurulan "ibda', bedi', ihdâs, ihtirâ, icâd, sun', halk ve tekvin" kelimeleri birbirini açıklar mahiyette kullanılıyor.

YOKTAN VAROLMAZCILARA REDDİYE

Bu kavramlarla Bediüzzaman, Fransız kimyacı A. L. de Lavoisier'in 1750'li yıllarda ifade ettiği ve sonradan inançsız felsefenin dört elle sarıldığı, "Hiçbir şey yoktan var olmaz ve var olan hiçbir şey vardan yok olmaz" anlayışını reddetmiştir.

Gerçi Lavoisier bu tesbitini ifade ederken "Allah'tan başka" demiştir. Lavoisier bu edebi göstermiştir. Fakat İnançsız felsefe bunu duymak istememiştir. Tıpkı Bektaşî gibi.

Bektaşî'ye "Namaz kıl" demişler. "Kur'ân 'La takrebu's-salah" (Namaza yaklaşmayın) diyor." Demiş. "Devamını da oku!" demişler. "Ben hafız değilim" demiş.

(Devamında 've entüm sükârâ' (siz sarhoşken) ifadesi vardır.)

Bediüzzaman diyor ki: "Varı yok etmek ve yoğu var etmek en kolay, en suhuletli, belki daimî, umumî bir kanundur. Bir baharda, üç yüz bin envâ-ı zîhayat mahlûkatın şekillerini, sıfatlarını, belki zerratlarından başka bütün keyfiyat ve ahvallerini hiçten icad eden bir kudrete karşı 'Yoğu var edemez' diyen adam, yok olmalı!"²

Keza Bediüzzaman, yaratılışı "bedî" kavramı ile anlatıyor:

"Sâni-i Hakîm, âlem-i ekberi öyle bedî bir surette hâlk edip âyât-ı kibriyasını üstünde nakşetmiş ki, kâinatı bir mescid-i kebir şekline döndürmüş. Ve insanı dahi öyle bir tarzda icad edip, ona akıl vererek, onunla o mu'cizât-ı san'atına ve o bedî kudretine karşı secde-i hayret ettirerek, ona âyât-ı kibriyayı okutturup, kemerbeste-i ubudiyet ettirerek, o mescid-i kebirde bir abd-i sâcid fitratında yaratmıştır. Hiç mümkün müdür ki, şu mescid-i kebirin içindeki sâcidlerin, âbidlerin mâbud-u hakikîleri, o Sâni-i Vâhid-i Ehad'den başkası olabilsin?"³

2- İNŞA VE TERKİP MU'CİZESİ

İkinci hilkat kavramı olan "inşa', terkip ve san'at" kelimeleri de birbirini açıklıyor. Bu kelimeler, terkip ederek yapma, unsurlarını bir araya getirerek yaratma, eşyayı mevcut varlıklardan toplayarak meydana getirme, dağılan ceset hücrelerini ve çürüyen kemikleri toplayarak yeniden vücut verme⁴ demektir.

Allah dilerse eşyayı inşa', terkip ve san'at ile yaratır. Yani yeni mevcudu önceden yarattığı mevcut unsurlardan toplayarak yaratır. Aslında burada Allah yine ilk ve numunesiz yaratış gerçekleştiriyor. Yani yarattığı şeyi mevcut eşyadan toplama--hâşâ--bir zafiyet değil; bir kudret, hilkat ve san'at gösterimidir.

İnşa' ve terkibi Bediüzzaman'ın veciz ifadesinden dinleyelim: "İnşa ve terkip tabir edilen, mevcut olan anâsır ve eşyadan toplamak suretiyle ona vücut vermektir. Eğer cilve-i ferdiyete ve sırr-ı ehadiyete göre olsa, hadsiz derece bir suhulet, belki vücub derecesinde bir kolaylık olur. Eğer ferdiyete verilmezse, hadsiz derece müşkül ve gayr-ı mâkul, belki imtinâ derecesinde bir suûbet olacak. Halbuki, kâinattaki mevcudat, nihayet derecede külfetsiz olarak ve suhuletle ve kolaylıkla, gayet mükemmel bir surette vücuda gelmeleri, cilve-i ferdiyeti bilbedâhe gösteriyor ve herşey doğrudan doğruya Zât-ı Ferd-i Zülcelâl'in san'atı olduğunu ispat ediyor."⁵

Keza Bediüzzaman inşa'ın bir sanat izharı olduğunu şöyle ifade ediyor: "Mâlikü'l-Mülk-i Zülcelâl, küçük-büyük, cüz'î-küllî herşeyi birer model hükmünde inşa ederek, yüzler tarzda taze taze nakışlarla münakkaş mensucat-ı san'atını onlara giydirir, cilve-i esmâsını, mu'cizât-ı kudretini izhar eder."6

Dipnotlar:

1- Lem'alar, s. 196.

2- a.g.e., s. 196.

3- Mektubat, s. 227.

4- Sözlür, s. 105.

5- Lem'alar, s. 315.

6- Mektubat, s. 227.